

A bántalmazott gyermekek meghallgatása a szakember szemszögéből

Interviewing Abused Children from the Professional's Perspective

RADVÁNSZKI Ronett¹ 

Bevezetés: A bántalmazott gyermekek kihallgatása kiemelten érzékeny és szakértelmet igénylő folyamat, amely hatással van a gyermek mentális jólétére és a jogi eljárások eredményességére.

Célkitűzés: Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a bántalmazott gyermekek meghallgatását végző szakemberek szerepét, a velük szemben támasztott elvárásokat, valamint az ezzel járó kihívásokat.

Módszertan: Nemzetközi kutatások eredményeinek áttekintése révén elemeztem a gyermekbarát kihallgatás módszertanát, különös tekintettel a fejlődéslélektani és traumaérzékeny megközelítésekre.

Eredmények: Az elemzések rávilágítottak arra, hogy a szakemberek empátiás készségei, fejlődési szakaszokra vonatkozó ismeretei és a „holding-funkció”² elsajátítása nélkülözhetetlenek. Külön hangsúlyt kapott a gyermekbarát környezet és a szakmai etikai normák szerepe.

Következtetések: A tanulmány rámutat a módszertani fejlesztésekre, a traumaérzékeny képzések és a gyermekvédelem hatékonyságának javításához szükséges lépések fontosságára. Az összegyűjtött tapasztalatok hasznos alapot nyújthatnak további kutatások és képzések megtervezéséhez.

Kulcsszavak: gyermekvédelem, gyermekbarát igazságszolgáltatás, kihallgatás, bántalmazás

¹ Pszichológus, kriminalista, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Magatartástudományi és Kriminálpszichológiai Tanszék, e-mail: radvanszki.ronett@gmail.com

² „Holding-funkció”: Ez a funkció érzelmileg „megtartja” a másik embert, és segít neki feldolgozni a nehéz érzéseket anélkül, hogy azok elárasztanák. Képes a nyugodt jelenlétével elviselni és enyhíteni a másik nehéz érzéseit.

Introduction: The interrogation of abused children is a highly sensitive process requiring expertise, as it significantly impacts the child's mental well-being and the outcomes of legal proceedings.

Objective: This study aims to explore the role of professionals conducting interviews with abused children, the challenges they face, and the expectations placed upon them.

Methodology: A review of international research findings was conducted to analyse child-friendly interrogation methodologies, with a focus on developmental psychology and trauma-sensitive approaches.

Results: The findings highlight that professionals need strong empathic and communication skills, an understanding of developmental stages, and the mastery of the "holding function". The importance of a child-friendly environment and adherence to professional ethical standards was also emphasised.

Conclusions: The study underscores the need for methodological developments, trauma-sensitive training programs, and measures to enhance the effectiveness of child protection systems. The collected insights provide a valuable foundation for future research and training initiatives.

Keywords: child protection, child-friendly justice, interrogation, abuse

Nemzetközi kutatások álláspontjai

Rendőrségi nyomozások során a kihallgatóknak rendszeresen kell gyerekeket meghallgatniuk mint feltételezett áldozatokat, bűnelkövetőket vagy tanúkat. A korábbi kutatások azt mutatják, hogy a gyerekek vallomásainak pontossága növekszik, amikor a kihallgatók kutatáson alapuló gyermekinterjú-technikákat alkalmaznak (SAYWITZ–LYON–GOODMAN 2018). Nemzetközileg azt tapasztalták, hogy a szakosodott képzési programok kidolgozása és bevezetése növeli a megfelelő kérdézési stratégiák alkalmazását (például a nyílt végű kérdések használatát), és csökkenti a nem megfelelő kérdések gyakoriságát (például a sugalmazó kérdéseket) (BENIA et al. 2015).

Mivel a gyermekbántalmazás áldozatainak gyakran az egyetlen elérhető információforrások a saját élményeikről, ezért muszáj figyelni arra, hogyan és ki kérdezze ki őket. Nemzetközi szinten széles körű konszenzus alakult ki az optimális kihallgatási gyakorlatokról, és általánosan elismert, hogy a gyermekek informatívabbak, ha a kihallgatók fejlettségi szintjüknek megfelelő módon folytatják le az interjút. A kommunikáció sikeressége egyértelműen attól függ, mennyire értik a gyermekek a saját szerepüket, és mennyire hatékonyan tudják a kihallgatók alkalmazni a gyermekek kompetenciáit és képességeit annak érdekében, hogy azok minél informatívabbak legyenek. Sajnos az interjúk lefolytatásának optimális módjára vonatkozó egyetértés nem járt együtt a terepen zajló gyakorlat tényleges változásával, ezért nagyobb figyelmet kell fordítani a képzésre és a gyakorlati megvalósításra (LARSSON–LAMB 2009).

Bár jelentős előrelépés történt az egyes kihallgatási technikák dokumentálása és osztályozása terén, keveset tudunk arról, hogy a rendőröket hogyan képzik ki a kihallgatási

módszerek alkalmazására, milyen gyakran használnak különböző technikákat, illetve eltérően alkalmazzák-e ezeket felnőtt és fiatalkorú gyanúsítottakkal szemben. Egy 2016-ban közölt tanulmány egy sokszínű, országosan reprezentatív kutatásról szól, amelyben a rendőrök önbevallásos módon számoltak be az általuk használt kihallgatási technikákról és a kapott képzésről. A vizsgálat során mind a formális (például Reid-technika, PEACE, HUMINT) képzéseket, mind az informális, „munka közben” elsajátított technikákat vizsgálták. A vizsgálat egy 340 fős, tapasztalt amerikai rendőrökből álló mintán alapult. A minta diverz volt, vagyis különböző rendőri szervezetekből és hátterekből érkező tiszteket foglalt magában. Az eredmények szerint a rendőrök széles skálájú technikákban kaptak képzést: a viszonylag ártalmatlan előzetes stratégiáktól (például kapcsolatépítés, testbeszéd és beszédminták megfigyelése) a pszichológiailag kényszerítő módszerekig (például az áldozat hibáztatása, a tagadás elbátortalanítása). A minta több mint fele arról számolt be, hogy pszichológiailag kényszerítő technikákat alkalmaznak mind felnőttekkel, mind fiatalkorúakkal. A rendőrök többsége informális, „munka közben” elsajátított kihallgatási képzést kapott. Az alkalmazott technikák széles spektrumot fednek le, az információgyűjtő megközelítések dominálnak, míg a nyomásgyakorló taktikák kevésbé gyakoriak. A Reid-képzésben részesült rendőrök szignifikánsan nagyobb valószínűséggel alkalmaztak manipulációs technikákat, mint azok, akik nem részesültek ilyen képzésben. A technikahasználati minták egységesek voltak a felnőttek és a fiatalkorúak esetében, ami azt sugallja, hogy a rendőrök a fiatalkorúakat ugyanolyan módon hallgatják ki, mint a felnőtteket. A kutatás rávilágít a kihallgatási képzés, különösen a fiatalkorú gyanúsítottakkal kapcsolatos képzés szükségességére, és hangsúlyozza a képzés fontosságát az igazságszolgáltatási hibák csökkentésének eszközeként (CLEARY–WARNER 2016).

Egy 2007-ben közölt amerikai tanulmányban kutatták azt is, hogy milyen körülmények tartoznak ahhoz, ha egy gyermek nem nyilatkozik. A kutatásban 90 véletlenszerűen kiválasztott videófelvételt elemeztek, amelyekben olyan gyermekek szerepeltek, akik feltehetően szexuális bántalmazás áldozatai voltak. A szakembernek nem nyilatkozó gyermekek általában fiatalabbak, és nagyobb valószínűséggel fiúk, mint lányok. A kutatás azt mutatta, hogy a nyilatkozó esetekben több „mi” és „hogyan” típusú kérdést használnak, míg a nem nyilatkozó esetekben inkább zárt kérdések fordultak elő (CHEUNG 2008).

Egy 2008-as kutatásból (REDLICH–QUAS–GHETTI 2008) kiderült, hogy a megkérdezettek annál nagyobb valószínűséggel ítélték bűnösnek a gyanús fiatalkorút, minél alacsonyabb volt a jogaik megértésének vélt szintje. E kutatás eredményei arra utalnak, hogy minél inkább tisztában van valaki a jogaival, annál kevésbé befolyásolható, és annál kisebb az esélye annak, hogy hamis vallomást tegyen. A kognitív és szociális működésbeli hiányosságok, amelyek hamis vallomásokhoz vezetnek (GUDJONSSON 2003), a jogok megértésének hiányosságaira is utalhatnak, így a jogukat nem értő ártatlanok esetében ez a hiányosság szignifikánsan és pozitívan korrelálhat a hamis vallomás lehetőségével (REDLICH–QUAS–GHETTI 2008).

Egy másik kutatásban (KABAN–TOBEY 1999) azt találták, hogy a gyermekek, különösen a 12 év alattiak, rendkívül kiszolgáltatottak a felnőttek vallomásának kikényszerítésére alkalmazott rendőrségi kihallgatási technikáknak. A kisgyermekek fogékonyabbak a sugalmazásra, a megtévesztésre és a kényszerítésre, ami hamis vagy önvádoló vallomások megtételére készítheti őket. Az ilyen módszerek akár elferdíthetik a fiatalok emlékezetét,

így nem lesznek képesek az eseményekről pontosan beszámolni. Az előnyös interjúhelyzet az, amikor a gyermekeket egyszer és semleges környezetben kérdezik meg, nem kényszerítik őket egy adott válaszadásra, a fejlődésüknek megfelelő kérdéseket tesznek fel nekik, és engedélyt kapnak arra, hogy ne értsenek egyet a kérdezőkkel, és kijelentsék, hogy nem tudják, vagy nem emlékeznek, ha valóban nem emlékeznek (KABAN–TOBEY 1999).

Egy 2008-as kutatásban Powell és munkatársai áttekintették a releváns szakirodalmakat és kutatásokat ebben a témában, és megállapították, hogy a gyermekekkel folytatott forenzikus interjúk lefolytatására vonatkozó „jó gyakorlat” irányelvek jól megalapozottak a szakirodalomban, ennek ellenére a nyomozatiinterjú-készítők közül kevesen tartják be ezeket az irányelveket a terepen. Az egyik probléma az, hogy kevés figyelmet szenteltek annak, hogyan sajátíthatók el és tarthatók fenn ezek az irányelvek a szakemberek körében (POWELL 2008).

Egyértelmű tehát, hogy a gyermekek kihallgatásának sikeressége jelentős mértékben függ a kihallgatást végző szakember személyiségétől, szakmai felkészültségétől és alkalmazott módszereitől. Az optimális gyakorlatokhoz elengedhetetlen a kihallgatók megfelelő képzése, amely biztosítja, hogy a gyermekeket fejlettségi szintjüknek megfelelően, ítéletmentesen és semleges környezetben kérdezzék ki. A kutatások egyértelművé teszik, hogy a gyermekek informatívabbak, és vallomásaik pontosabbak, ha a kérdezési technikák tudományos alapokra épülnek, továbbá ha a kihallgatók tisztában vannak a fiatalok kiszolgáltatottságával, különösen a sugalmazás és a kényszerítés kapcsán. A szakemberek képzésének kiemelt szerepe van az igazságszolgáltatási hibák minimalizálásában és a gyermekek védelmének biztosításában.

Milyen az ideális kihallgatás?

A bűnös személyek azonosítását és büntetőeljárás alá vonását a megfelelő kihallgatási taktika alkalmazása segítheti. Ha a kihallgatásokat nem megfelelően végzik, az összegyűjtött bizonyítékokat nem lehet bizonyítékként felhasználni a bíróságon, és a bűnös személy nem kapja meg az őt megillető büntetést. A nem megfelelő kihallgatási módszerek alkalmazása jogi lépéseket vonhat maga után a bűnüldöző szervek esetében is. A bűnüldöző szervek a megfelelő kihallgatási eljárások megismerésével és gyakorlatba ültetésével megvédhetik az állományt, és távol tarthatják magukat az etikátlan és jogellenes gyakorlatoktól.

A gyerekek kihallgatásának menete több fontos szakaszból áll (MALÉT-SZABÓ 2020):

- a kapcsolatteremtés és a bizalomépítés;
- a gyermek jogainak és kötelességeinek ismertetése;
- a történetek szabad felidézése;
- tisztázó kérdések feltétele;
- valamint a vallomás rögzítése, vissza-, illetve átolvasása, javítása; hitelesítése, aláírása.

Ezek a mérföldkövek elengedhetetlenek a gyermekkorúak meghallgatásához.

Akár szemtanúként, akár áldozatként a gyermekeket gyakran hallgatják ki annak érdekében, hogy bizonyítékot szolgáltatassanak a törvényszéki vizsgálatokhoz. Azok a stratégiák azonban, amelyek a felnőttek kihallgatásakor beválnak, gyakran nem működnek a gyermekek esetében. Mivel a gyermekek nyelvi fejlődése még nem teljes, nagyobb a kockázata annak, hogy az emléknymok hatására pontatlan információkhoz jutnak, és azt akarják mondani, amit a kihallgató szerintük hallani akar, így a vallomásuk megbízhatatlan lehet (POOLE 2016).

A gyerekeket egyénileg kell kikérdezni; a nyelvet a tapasztalat alakítja, így a felnőttek és a gyerekek nem ugyanúgy beszélnek. A kérdezőknek meg kell érteniük, hogy a gyermekek válaszai nem feltétlenül jelentenek választ a feltett kérdésekre, hogy egy lista felolvasásának képessége nem azonos a tartalom megértésének képességével, hogy a kultúra befolyásolja a gyermekek válaszait és megértését, és hogy még a nagyon fiatal gyermekek is lehetnek kompetens tanúk a bíróságon (WALKER–KENNISTON 2013). Meg kell próbálni azonosítani, hogy mikor történtek az események, de a gyerekek sokszor akkor is magabiztosan válaszolnak, amikor nem biztosak a mondandójukban. Ilyenkor segít, ha viszonyítva kérdezzük, hogy éppen akkor hány éves volt, hányadik osztályba járt, vagy éppen nyári vakáció volt-e. Ezek a kérdések szűkíthetik az intervallumot. Hasonlóképpen, ha tudjuk, hogy a gyerek a karácsonyra kapott játékkal játszott, akkor karácsony után lesz az esemény, és a kérdés, hogy a gyerek milyen tévéműsort nézett az elkövetéskor, meghatározhatja, hogy milyen napszak volt (MALLOY–POOLE 2002). A gyermekek tanúvallomását sokféle tényező befolyásolhatja. Három fő tényezőt – a cselekmény és a gyermek jellemzőit, valamint a kihallgatás körülményeinek hatását – mindenképpen ki kell emelnünk (MALÉT-SZABÓ 2014).

A kihallgató szakember személye

Kérdéseket vet fel, hogy az ilyen komplex kikérdezői feladatot pontosan milyen szakember végezze. Egy 2023-ban készült norvég kutatás során 65 gyermekvédelmi szolgálat által, 4–8 éves gyermekekkel készített interjú és 72 rendőrségi interjú elemeztek, amelyek 3–6 éves gyermekekkel készültek. A kutatók a nemzetközi irányelvekhez való megfelelést vizsgálták az interjúkban. Azt találták, hogy a gyermekvédelem munkatársai több nyílt végű felkérést és kevesebb szuggesztív kérdést tettek fel, mint a rendőrök. Ez a megállapítás azt jelezheti, hogy a gyermekvédelmi szakemberek a rendőröknél közelebb állnak a helyes gyakorlatra vonatkozó iránymutatások betartásához a gyermekekkel folytatott interjúk során (BAUGERUD et al. 2023). Egy másik kutatásban 130 olyan svéd 2010–2014 között kezelt bűnügyi esetet elemeztek, amelyekben 2–6 éves gyermekek szexuális bántalmazásáról volt szó. Az elemzés célja az volt, hogy összehasonlítsák a vádemeléshez vezető és a megszüntetett eseteket, különös tekintettel a rendelkezésre álló bizonyítékokra és egyéb releváns tényezőkre. Nagyobb valószínűséggel indul el büntetőeljárás azokban az ügyekben, ahol a gyermek idősebb, és ahol az ügyész úgy döntött, hogy kihallgatja a gyermeket. A fiúkat és a fiatalabb gyermekeket is kisebb valószínűséggel hallgatták ki. Az eredmények azt sugallják, hogy az óvodáskorú gyermekeket érintő szexuális visszaélésekkel kapcsolatos

ügyekben a vádemelés továbbra is nehézkes, és hogy e nyomozásokban van még mit javítani (ERNBERG–MAGNUSSON–LANDSTRÖM 2018).

Egy ausztrál tanulmány is megerősíti, hogy gyakran nem indítanak büntetőeljárást a gyenge minőségű bizonyítékok miatt. A kutatás során a szerzők interjúkat készítettek ügyészekkel, hogy összegyűjtsék javaslataikat a gyermek tanúkkal folytatott nyomozati interjúk minőségének javítására. A tematikus elemzés három általános javítandó területet tárt fel: a bűncselekmény elemeire való szorosabb összpontosítás szükségessége, a beszámoló ellentmondásainak és kétértelműségeinek tisztázása, valamint annak nagyobb mértékű figyelembevétele, hogy a gyermek hogyan jelenik meg az esküdtszék szemében (BURROWS–POWELL 2014).

Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy mitől számít jónak egy kihallgató. Egy tanulmányban azt fedezték fel, hogy a rendőrök háttérétől függetlenül a kérdező személyes tulajdonságainak fontos szerepe van (például nyugodt, empatikus, barátságos természet). Az ilyen személyes tulajdonságok a résztvevők leírásaiban sokkal hangsúlyosabbak voltak, mint a jogszabályok és a gyermekek fejlődésével kapcsolatos ismeretek, a korábbi munkatapasztalat és az interjúkészítési technikák (WRIGHT–POWELL–RIDGE 2007). A rendőrök arról számoltak be, hogy érzelmileg jobban bevonódnak a gyermekeket érintő ügyekbe, viszont nem tudták egyértelműen meghatározni az „empátia” vagy az „együttérzés” fogalmát. Ez is mutatja, hogy a témának nemcsak a szakmai oldalával, hanem a lelki vonulatával is érdemes mélyebben foglalkozni, mivel a megfelelő pszichoedukáció segítheti a rendőrök munkáját (OXBURGH et al. 2014).

Forenzikus Gyermekvédelmi Szaktanácsadó Képzés

Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) és a Belga Nagykövetség Flamand Kormány Képviselőtársaságának közreműködésével több éve szakirányú továbbképzés szerveződik leendő szaktanácsadók számára. A képzés célja a büntető-eljárásjog releváns elméleti alapjai és a szaktanácsadók által alkalmazott speciális forenzikus interjútechnika elsajátítása, valamint a meghallgató és terápiás központok szaktanácsadói létszámának bővítése. 2024-től nemcsak alapképzésre nyílik lehetőség, hanem egy két féléves szakirányú továbbképzési szak is indul.

A résztvevők egy újonnan kidolgozott tananyagot kapnak, amely lényegesen megsegíti a lexikális tudás bővítését és az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítását. A képzésen a gyakorlat, a szerepjáték és az interaktív közös gondolkodás dominál, de nagy hangsúlyt fektetnek a frontális oktatásra, ahol vendégelőadók segítenek eligazodni a témák sokszínűségében. Lehetőség nyílik tanulni a szaktanácsadó szerepéről a büntetőeljárásban, a kihallgatás során beszerezhető bizonyítékokról, valamint a kihallgató szakmai attitűdjéről is. A kriminalisztika alapkérdései, a kriminalisztikai gondolkodás, valamint a kriminálmotiváció is nagy szerepet kap. A képzés foglalkozik a gyermekek kihallgatását befolyásoló lélektani sajátosságokkal és a gyermekek sérelmére elkövetett leggyakoribb bűncselekmények büntető törvénykönyvi tényállásainak áttekintésével, valamint lehetőség nyílik a büntető-eljárásjogi ismeretek elsajátítására is. A képzés alapja az NICHD Protocol (a továbbiakban: Protokoll), amely a National Institute of Child Health and

Human Development Protokollja (NICHD Protokoll) nevét viseli. A Protokoll részletes javaslatokat és észrevételeket fogalmaz meg a kihallgatáskor alkalmazandó stílussal, a gyermek memóriájának működésével, a befolyásolhatósággal, a gyermeket érő megrázó kóddatással kapcsolatban csakúgy, mint a meghallgató személytől elvárható magatartásról (KOVÁCS-LANCSÁR 2017). A NICHD Protokoll egy tudományosan kidolgozott módszer, amelyet gyermekek kihallgatására használnak, különösen bántalmazás vagy szexuális visszaélés gyanúja esetén. Célja, hogy minimalizálja a befolyásolás kockázatát, és megbízható információkat szerezzen. Az interjú strukturáltan zajlik: először bizalmi légkört teremtenek, majd nyílt végű kérdésekkel ösztönzik a gyermeket arra, hogy saját szavaival mesélje el a történeteket. A módszert világszerte alkalmazzák rendőrök, gyermekvédelmi szakemberek és bírósági szakértők, mivel bizonyítottan növeli a vallomások hitelességét, és csökkenti a hamis információk kockázatát.

Fontos része a képzésnek a visszajelzés, mivel minden egyes kihallgatási helyzetgyakorlat után egymást értékelik a csoport tagjai az oktatói csapat segítségével. A próbakihallgatásokról hang- és videófelvétel is készül, amelyet kielemezve még jobban rá lehet mutatni azokra a kritikus pontokra és nüanszokra, amelyektől egy kihallgatás sikeres vagy éppen sikertelen lesz.

Ez a továbbképzés egy rendkívül alapos és sokoldalú programnak ígérkezik, amely lehetővé teszi a résztvevőknek, hogy elméleti tudásukat gyakorlati tapasztalatokkal egészítsék ki. A gyakorlatorientált megközelítés, a szerepjátékok és a tréningfeladatok révén a résztvevők képessé válnak az elméleti ismereteket gyakorlatba ültetni, és megérteni a kihallgatás folyamatát és dinamikáját. A különböző témák átfogó kezelése és az intenzív visszajelzés lehetősége hozzájárul ahhoz, hogy a résztvevők hatékonyan fejlődjenek szaktudásukban és készségeikben.

Nemzetközi kitekintés – Interjú Danny Sluyts nyugalmazott rendőrrel

Fontosnak tartottam, hogy egy, a szakmában dolgozó, valódi tapasztalattal rendelkező szakembert is megkérdezzek a gyermekbarát kihallgatásról. Célom az volt, hogy mélyebben megérthessem és bemutassam a gyermekbarát meghallgatások fontosságát és hatékonyságát a gyakorlatban, valamint a gyermekmeghallgatóvá váláshoz szükséges képzés fontos momentumait. Interjúalanyom Danny Sluyts nyugalmazott rendőr volt Belgiumból, aki kulcsfontosságú szerepet játszott abban, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen lehetőség nyílik a gyermekek kihallgatására specializálódott forenzikus gyermekvédelmi szaktanácsadó képzés létrehozására. Az interjúkérdések összeállításánál a szakirodalom áttekintésekor azonosított legfontosabb témaköröket vettem figyelembe. Az interjú félig strukturált felépítésű volt. Az interjú törzsrészében a képzés tartalmát és jellemzőit tárgyaltuk, kitérve arra, milyen készségek szükségesek egy jó kihallgató számára, milyen gyakori hibák fordulnak elő, és hogyan lehet ezekre felkészülni. Kiemelt figyelmet fordítottunk a rendőrök és gyermekvédelmi szakemberek képzésének különbségeire, valamint a szakmai kihívásokra és sikerekre. Az interjú online formában történt.

Danny 39 éve dolgozik a rendőrségnél, és eddigi pályafutásának utolsó 18 évében nyomozással foglalkozott, főleg olyan ügyeken dolgozott, ahol gyermekekkel szembeni nemi erkölcs elleni bűncselekmények valósultak meg. Munkája során kifejezetten fontos feladata a gyermekek meg- és kihallgatása. Nagyon érdekes volt számára, hogy gyermekekkel beszélgethet, de nem a megszokott keretek között. A rendőrségnél van egy általános vélekedés, miszerint bárki tud gyermekeket kihallgatni, mivel mindenkinek van már tapasztalata a gyermekekkel, szinte nincs is olyan, akinek nincs gyereke, vagy ne lenne a családban kiskorú. De nagy különbség van az objektív meghallgatások és a családi beszélgetések között. A gyermekek nagyon érzékenyek a szuggesztíókra, és ezt azért is nehéz áthidalni, mert a szuggesztíók alapvetően a kommunikációnk részét képezik. Ennek a helyzetnek a nehézsége keltette fel a figyelmét. Eleinte kihívásként élte meg, hogy amikor leül egy gyerekkel szemben, ne árássa el kérdésekkel (főleg ne zárt kérdésekkel), szuggesztíókkal, hanem mindig kontrollálja a gondolatait és mondandóját. Ezzel a kanadai technikával ekkor találkozott, és ennek elsajátításával sokkal gördülékenyebb lett a kihallgatás folyamata.

Amikor arról kérdeztem, hogy miért gondolta azt, hogy szívesen kipróbálná magát tréneri helyzetben, azt válaszolta, hogy ott is a kihíváskeresés volt a motivációjának fő mozgatórugója. Elsajátítani egy technikát egy dolog, viszont képesnek lenni átadni más embereknek a tudást, talán még komplexebb feladat. Belgiumban 2009-ben kezdett el tréningeket tartani a kollégáinak, és azért, hogy minél színvonalasabb tréningeket tartson, az előadói és tanítói képességei fejlesztéséhez elvégzett egy tanári képzést az egyetemen. Ezután kezdte el Magyarországon és Hollandiában az oktatói feladatait. A magyar képzés egyik fő szervezőjével, Nagygyőr Csilla r. alezreddessel is egy külföldi szakmai úton ismerkedett össze, és találkozásuknak és párbeszédeknek köszönhetően érkezett el a képzés Magyarországra. Európán belül máshol is zajlanak ilyen oktatások, például Hollandiában, Angliában, Németországban és Franciaországban is.

A képzés fő vázát körülbelül hat éve állították össze tolmácsok, különböző gyermekvédelmi szervezetek (például Hintalovon Alapítvány) és szakemberek segítségével. Belga mintára akarták kidolgozni az oktatási folyamatot, de a gyermekjogok és a büntető-eljárásjogi különbségek miatt sok mindent át kellett dolgozni. Máshogy zajlik egy kihallgatás Belgiumban, mint Magyarországon, és Danny szerint nagy kihívás volt áthidalni ezeket a különbségeket. Külön felhívta a figyelmemet a kihallgatások audiovizuális rögzítésének fontosságára. Egy gyereknek van, hogy el kell mesélnie az őt ért bántalmazást egy óvónőnek, szociális munkásnak, rendőröknek, igazságügyi szakértőknek, ügyészeknek és bírónak is. Törvényszerű, hogy ha többször el kell mondania, különböző időpontokban, akkor a történet részletei megváltozhatnak, és az emlékek elmosódhatnak és összekeveredhetnek, ami a vallomás hitelességének megkérdőjelezéséhez vezethet. Ezért a képzés során mindenképpen akart kamerákat használni, hogy a résztvevők ezt is megszokhassák. Az első napra tudatosan illesztette be az elméleti blokkot, hiszen fontos a fogalmakkal képbe kerülni, de utána a gyakorlaton, vagyis a szerepjátékokon van a főszerep, mivel szerinte ezt a technikát nem lehet másképpen megtanulni.

Kíváncsi voltam arra is, hogy Danny szerint mi kell ahhoz, hogy valaki jó kihallgatóvá váljon. Szerinte ez az út rendkívül egyszerű, és bárkiből jó kihallgató lehet, aki fogékony a tanulásra, és van motivációja. „Figyelj rá, ténylegesen hallgasd meg őt, és használd a gyermek kifejezéseit, ne a sajátjaidat, és ne azon gondolkodj közben, hogy miket

kellene még megkérdezni. Mi, felnőttek nem használjuk egymás szavait, az nagyon furcsa és nyugtalanító lenne, viszont ez fordítva működik a gyerekeknél. Ezzel segítesz nekik.” Hozzáteszi, hogy az elején lehet kérdezni a gyermeket, de utána teljesen felesleges, mivel ha megfelelően alkalmazzuk a technikát, akkor úgyis meg fog osztani velünk mindent magától is. Ha a gyerek nem beszél, az nem azt jelenti, hogy a kihallgató nem végez jó munkát, hanem hogy az interjúalany egyszerűen nem akar részt venni a szituációban. Ha elkezdjük erőltetni, az nem szerencsés taktika, mert akkor előtérbe kerülnek a szuggesztiók, és a gyermek nem az igazat fogja mondani, hanem azt, amit szerinte a kihallgató hallani akar. Persze fontos, hogy alkalmazzunk verbális és nonverbális bátorító gesztusokat, de mindig ügyelni kell az egyensúlyra. Danny álláspontja szerint a leggyakoribb hiba, amit a kihallgatók ejtenek, az a kérdés. „A normális felnőtt-felnőtt beszélgetésekben kérdéseket használunk, mert így jutunk hozzá a leggyorsabban azokhoz az információkhoz, amiket meg szeretnénk tudni. Ez teljesen normális. De ha kérdezőnk egy kihallgatási szituációban, az szinte mindig szuggesztív.” Nagy hiba továbbá, ha a túl empatikusak vagyunk. Ha egy gyerek éppen egy szívszorító dolgot mesél, akkor nagyon könnyen megszólalhat az empatikus énünk, és elkezdünk reagálni a hallottakra. Ennek nincsen helye a kihallgatásokon. A gyermekek úgy működnek, hogy a mi empatikus gesztusainkat jutalomként élék meg, tehát előfordulhat, hogy direkt úgy fognak beszélni, hogy tőlünk minél több jutalmazó reakciót váltsanak ki. És ez megint nem arról szól, hogy a gyermek mit akar elmesélni, hanem hogy mi mit akarunk hallani. Tehát a kérdések, szuggesztiók és a túl nagy empátia hátráltatja a kihallgatás sikerességét. Minden kihallgatásra fel kell készülni, de nem úgy, hogy kívülről-belülről megismerjük a rendelkezésünkre álló nyomozati dokumentumokat, mivel azok óhatatlanul befolyásolni fognak minket. „Úgy kell bemenni a kihallgatósobába, hogy kint kell hagyni mindent. Az egyetlen dolog, ami számít, hogy kivel ülsz szemben.”

A képzésen jelen lévő rendőrökről és pszichológusokról is kérdeztem. Szerinte a résztvevőknek mindig van valami a táskájukban, egy mentális csomag, amit nehéz letenniük. „Vannak tapasztalataik, amiket használnak, ráadásul sikeresen, és ezt tiszteletben kell tartani. Nem szabad úgy hozzáállni, hogy azt sugalmazzuk, hogy minden, amit eddig tudtak és ahogy eddig csinálták, az rossz. Inkább építeni kell ezekre.” Azt próbálja érzékeltetni, hogy ez egy új technika, amit alkalmazni lehet, főleg gyerekeknél, és ez egy új mód arra, hogy figyeljünk és meghallgassunk egy ilyen speciális korosztályt. „A pszichológusok mindig segíteni akarnak, pedig az egyetlen, amivel segíthetnek ilyenkor, az a figyelem és a meghallgatás. A rendőrök hajlamosabbak elveszni a kérdésekben, amik haszontalanok, mert a gyerekek mindent elmondanak amúgy is maguktól. Sokszor olyan dolgokat kérdeznek, amiket amúgy más felnőtteknek is fel lehetne tenni a gyermekek helyett.”

Megtudtam azt is, hogy Danny szerint nincs szükség arra, hogy a gyermekek pszichológiai állapotával mélyebben foglalkozzunk a kihallgatás során. Ő nem tanult pszichológiát, bár nagyon érdekesnek találja, de a képzéshez és a kihallgatáshoz nincs szükség speciális pszichológiai tudásra. A fejlődési szinteket viszont figyelembe kell venni. „Egy öt éves teljesen másképp beszél, mint egy tízéves gyerek, de egy öt éves is tud úgy megnyilvánulni, mint egy tízéves, de egy tízéves is tud öt évesként viselkedni. Fontos tudni, hogy egy adott életkortól miket várhatunk el, de az is beszédes információ, ha ez nem így valósul meg.”

Danny tapasztalatai alapján nagyon nehéz memorizálni a technikát, főleg azt, hogy hogyan következnek egymás után az egyes lépések. A szegmentálandó események megtalálása és a helyes részletezés elsajátítása nagy kihívás lehet. Eleinte ő sem értette, hogy ezt hogyan lehet megtanulni, de egy idő után egészen automatikussá válik.

„Amikor elkezdjük a szerepjátékokat, akkor ez egy nagyon intenzív és fárasztó folyamat. Sokszor elpróbálni, meghallgatni a reflexiókat és utána beépíteni őket hatalmas erőbefektetés. Ahogy a délutáni gyakorlás végéhez érünk, akkor talán a legfontosabb rész az, amikor újra összeül az egész csapat, és a tanárok a diákoknak komplex visszajelzéseket adnak. Sokszor közvetlenül a szerepjátékok után annyira el vannak fáradva a résztvevők, hogy nehéz bármilyen kritikát is befogadni. De amikor az egész közösség hallhatja a jó és rossz példákat, akkor sok minden a helyére kerül. Ezek a közös beszélgetések a képzés kulcsmomentumai.” Hozzáteszi, hogy a tréning elején még nagy a pánik és a zavartság, de csütörtök-péntek magasságában a többség „megérkezik”.

Kérdeztem arról, mennyire tartja sikeresnek a tréningeket, és arról is, hogy szerinte mi számít valójában sikernek. Elárulta, hogy a tréningek majdnem mindig sikeresnek nevezhetők. Irreális elvárás lenne, ha a képzésen részt vevő emberek mindegyike teljesen elsajátítaná a technikát két hét alatt, de sokan vannak, akiknek ez sikerül. Ha valakinek mégsem, akkor is van jó néhány eszköz a technikán belül, amit megtanulnak és használhatnak, és az is sikerként könyvelhető el.

Sok nemzetközi viszonylatban dolgozó trénerrel tartja a kapcsolatot. Ilyenkor két hétre összeül sok teljesen idegen ember, és a végére mindig közösséggé válnak. A képzés tematikájának nagy részében kényelmetlen témákat boncolgatnak, és egy szexuális bántalmazás esetén nevén kell nevezni a dolgokat, ami egyáltalán nem könnyű, pláne hogy a résztvevők nem ismerik egymást. De pár nap elteltével mindenki bátrabb és felszabadultabb lesz, és eltűnnek a tabuk. Ez a mechanizmus minden országban így zajlik, és kiemeli, hogy mennyire remek dolog ennek a részévé válni. Érdekes tapasztalata, hogy körülbelül ugyanazok a diákhibák és kihívások jelentkeznek nemzetiségtől függetlenül. A képzés egy olyan jogosítványt és tudást ad, ami nem országhoz kötött, hanem nemzetközileg is alkalmazható. Fontos kiemelni, hogy a tréning nem csak egy technikát ad, hanem egy értékes szakmai közösséget teremt.

Danny Sluys tapasztalataiból kiemelkedik az a tény, hogy a gyerekek meghallgatása sokkal érzékenyebb és komplexebb folyamat, mint ahogy azt sokan elképzelik. Az a tény, hogy a gyerekek nagyon fogékonyak a szuggesztiókra, és hogy ezek befolyásolhatják a valóság hitelességét, kritikus fontosságú a kihallgatási folyamat hatékonysága szempontjából. A szuggesztiók minimalizálása és a gyerekek valódi hangjának meghallgatása elengedhetetlen az objektív és hatékony kihallgatásokhoz.

Összegzés

A gyermekek kihallgatása különösen érzékeny és összetett folyamat, amely nagy fokú szakmai hozzáértést és empátiát igényel. A szakirodalmi áttekintés és gyakorlati tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy a kihallgató szakember személye és felkészültsége döntő tényező a folyamat sikerességében. A gyermekek vallomásainak pontossága, hitelessége és informatív értéke

szorosan összefügg az alkalmazott módszerekkel, a kommunikáció minőségével, valamint a gyermekkel való kapcsolat kialakításának módjával.

A nemzetközi kutatások és képzési programok tanulságai rámutatnak, hogy a megfelelően képzett szakemberek képesek minimalizálni a szuggesztív kérdések alkalmazását, miközben elősegítik a gyermekek önálló narrációját és emlékeik pontos felidézését. Az olyan technikák, mint az NICHD Protokoll, nemcsak a módszertan pontos betartását írják elő, hanem a kihallgató attitűdjét is formálják, kiemelve a türelem, a figyelem és a szakszerű hozzáállás fontosságát.

Az érzékeny gyermekvédelmi esetekben különösen fontos, hogy a kihallgatók tisztában legyenek a gyermekek fejlődési sajátosságaival, és azzal, hogy a szuggesztívok, a kényszerítő technikák vagy a túlzott empátia hogyan torzíthatják a gyermekek beszámolóit. A képzések során a gyakorlati szerepjátékok és az intenzív visszajelzések jelentős szerepet játszanak abban, hogy a résztvevők képesek legyenek az elméleti tudást a mindennapi gyakorlatba ültetni.

Az eredmények arra is rávilágítanak, hogy a gyakorlatban még mindig vannak hiányosságok a gyermekbarát kihallgatási módszerek alkalmazásában. Ezért elengedhetetlen a képzési programok folyamatos fejlesztése és a gyakorlati megvalósítás ellenőrzése, hogy a kihallgatások a lehető legnagyobb mértékben megfeleljenek a gyermekek szükségleteinek és jogainak.

Összességében elmondható, hogy a megfelelően képzett, empatikus, de egyúttal objektív és szakszerű kihallgatók nemcsak a gyermekek védelmét szolgálják, hanem hozzájárulnak az igazságszolgáltatás hatékonyságához is. A folyamatos képzések és a tudományos alapú gyakorlatok alkalmazása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyermekekkel kapcsolatos kihallgatások etikusak, hatékonyak és megbízhatóak legyenek.

Felhasznált irodalom

- BAUGERUD, Gunn Astrid et al. (2023): Evaluating Child Interviews Conducted by Child Protective Services Workers and Police Investigators. *The British Journal of Social Work*, 53(13), bcac245. Online: <http://dx.doi.org/10.1093/bjsw/bcac245>
- BENIA, Luis Roberto et al. (2015): The NICHD Investigative Interview Protocol: A Meta-Analytic Review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(3), 259–279. Online: <https://doi.org/10.1080/10538712.2015.1006749>
- BURROWS, Kimberlee S. – POWELL, Martine (2014): Prosecutors' Recommendations for Improving Child Witness Statements About Sexual Abuse. *Policing and Society*, 24(2), 189–207. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2013.784305>
- CHEUNG, Monit (2008): Promoting Effective Interviewing of Sexually Abused Children: A Pilot Study. *Research on Social Work Practice*, 18(2), 137–143. Online: <http://dx.doi.org/10.1177/1049731507304359>
- CLEARY, Hayley – WARNER, Todd C. (2016): Police Training in Interviewing and Interrogation Methods: A Comparison of Techniques Used with Adult and Juvenile Suspects. *Law and Human Behavior*, 40(3), 270–284. Online: <https://doi.org/10.1037/lhb0000175>
- ERNBERG, Emelie – MAGNUSSON, Mikaela – LANDSTRÖM, Sara (2018): Court Evaluations of Young Children's Testimony in Child Sexual Abuse Cases. *Legal and Criminological Psychology*, 23(2), 176–191. Online: <https://doi.org/10.1111/lcrp.12124>
- GUDJONSSON, Gisli H. (2003): *The Psychology of Interrogations and Confessions*. Chichester: Wiley. Online: <https://doi.org/10.1002/9780470713297>

- KABAN, Barbara – TOBEY, Ann E. (1999): When Police Question Children: Are Protections Adequate? *Journal of the Center for Children and the Courts*, 1, 151–158.
- KOVÁCS Gyula – LANCÁR Károly Bence (2017): Felülvizsgált nyomozati kihallgatási protokoll, gyermekkorú sértettek és tanúk kihallgatásához. *Obsitos Detektívek Lapja*, 4(1), 58–86.
- LARSSON, Anneli S. – LAMB, Michael E. (2009): Making the Most of Information-gathering Interviews with Children. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 18(1), 1–16. Online: <http://dx.doi.org/10.1002/icd.573>
- MALÉTSZABÓ Erika (2014): A gyermekkorúak kihallgatásának és a gyermekmeghallgató szobák használatának pszichológiája. *Kriminológiai Közlemények*, 74, 215–244.
- MALÉTSZABÓ Erika (2020): Gyermekmeghallgatás a gyakorlatban. In BARABÁS Andrea Tünde (szerk.): *Kriminológia MA*. Budapest: Dialóg Campus, 111–118.
- MALLOY, Lindsay C. – POOLE, D. A. (2002, March): The Use of Time Line Representations in Forensic Interviewing of Children. In WARREN, A. R. – POOLE, D. A. (Chairs): *Forensic Interviews With Young Children: Continuing Challenges and Controversies*. Symposium presented at the meeting of the American Psychology-Law Society, Austin, TX.
- OSBURN, Gavin et al. (2014): The Impact of Question Type and Empathy on Police Interviews with Suspects of Homicide, Filicide and Child Sexual Abuse. *Psychiatry, Psychology and Law*, 21(6), 903–917. Online: <https://doi.org/10.1080/13218719.2014.918078>
- POOLE, Debra Ann (2016): *Interviewing Children. The Science of Conversation in Forensic Contexts*. Washington, DC: American Psychological Association. Online: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/14941-000>
- POWELL, Martine B. (2008): Designing Effective Training Programs for Investigative Interviewers of Children. *Current Issues in Criminal Justice*, 20(2), 189–208. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/10345329.2008.12035804>
- REDLICH, Allison D. – QUAS, Jodi A. – GHETTI, Simona (2008): Perceptions of Children During a Police Interrogation: Guilt, Confessions, and Interview Fairness. *Psychology, Crime and Law*, 14(3), 201–223. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/10683160701652542>
- SAYWITZ, Karen J. – LYON, Thomas D. – GOODMAN, Gail S. (2018): Interviewing Children. In CONTE, Jon R. – KLIKA, J. Bart (szerk.): *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. 4th ed. London: Sage Publications, 310–329.
- WALKER, Anne G. – KENNISTON, Julie (2013): *Handbook on Questioning Children*. 3rd ed. Washington, DC: American Bar Association Center on Children and the Law.
- WRIGHT, Rebecca – POWELL, Martine B. – RIDGE, Damien (2007): What Criteria Do Police Officers Use to Measure the Success of an Interview with a Child Witness? *Psychology, Crime and Law*, 13(4): 395–404. Online: <http://dx.doi.org/10.1080/10683160601060754>